

ข้อตกลงการค้าเสรีทวีปอเมริกาเหนือ

วนิดา สักการโภคสก *

นับตั้งแต่การเจรจาอนอุรุกวัยไม่สามารถปิดรอบลงได้ตามกำหนดเวลาคือเมื่อปลายปี 2533 ทำให้ประเทศต่าง ๆ เริ่มนิการเคลื่อนไหวที่จะรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มเศรษฐกิจในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น เพราะเกรงว่าหากการเจรจาอนอุรุกวัยไม่ประสบความสำเร็จ จะทำให้การค้าของโลกเป็นไปอย่างไรระเบียบและกฎหมายที่ประเทศต่าง ๆ จะมีการใช้มาตรการกีดกันทางการค้ามากขึ้น การแข่งขันทางการค้าจะทวีความรุนแรงมากขึ้น จึงเป็นแรงกดดันที่สำคัญที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องหาทางปักป้องตนเองไว้ก่อนเป็นการล่วงหน้าด้วยการทำทางรวมกลุ่มกับประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันมากขึ้น เพื่อสร้างพลังต่อรองทางเศรษฐกิจการค้ากับประเทศ หรือกลุ่มเศรษฐกิจอื่น ๆ

การทำทางรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่ประเทศต่าง ๆ กำลังให้ความสนใจ และจับตามองอยู่อย่างใกล้ชิด ในขณะนี้ คือ การรวมกลุ่มเศรษฐกิจในอเมริกาเหนือ หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ ซึ่งจะประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา-แคนาดา-เม็กซิโก

แนวความคิด เรื่องเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North American Free Trade Area) เป็นเรื่องที่มีมานาน และอยู่ในความคิดของสหรัฐฯ ตลอดมา หลังจากที่สหรัฐฯ และแคนาดา ได้บรรลุผลสำเร็จในการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรี เป็นแห่งแรกในอเมริกาเหนือ ในปี 2532 แล้ว ความสนใจของสหรัฐฯ ก็ได้มุ่งไปสู่เม็กซิโก ซึ่งเป็นประเทศเดียวในละตินอเมริกาที่มีความพร้อมมากที่สุด โดยเม็กซิโกเองก็ได้ให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมข้อตกลงดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ และแก้ไขปัญหาการเงินของประเทศ

การที่การเจรจาการค้าอนอุรุกวัยไม่สามารถปิดรอบได้ตามกำหนดเวลาคือในระยะปลายปี 2533 ประเทศต่างๆ ต้องเผชิญกับปัญหาทางการค้าอย่างหนัก กับญี่ปุ่น และประเทศยุโรป ได้เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้ สหรัฐฯ เร่งรัดที่จะทำความสัมพันธ์ใกล้ชิดทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านทางตอนใต้เร็วขึ้น ซึ่งก็เป็นการดำเนินการตามพื้นฐานแนวความคิด เรื่อง Enterprises for the Americas Initiative ที่ประธานาธิบดี Bush ได้ประกาศไว้เมื่อเดือนมิถุนายน 2533 ซึ่งเป็นแนวความคิดที่จะขยายเขตการค้าเสรีไปทั่วทวีปอเมริกาจากเหนือสุดในอลาสกา ไปจรดใต้สุดของประเทศชิลีในอเมริกาใต้

* ผู้ชำนาญการพิเศษด้านความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศ (เศรษฐกิจ 7) กองนโยบายการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ภายหลังจากข้อตกลงเขตการค้าเสรี สหรัฐฯ-แคนาดาเริ่มมีผลบังคับใช้ในระยะต้นปี 2532 ในระยะปลายปี 2532 ก็ได้มีการกล่าวถึงความเป็นไปได้ที่เม็กซิโก จะเข้าร่วมเป็นภาคีในข้อตกลง การค้าเสรี สหรัฐฯ-แคนาดา ด้วยซึ่งในขณะนั้นรัฐบาลแคนาดาได้แสดงท่าทีไม่เห็นด้วย เนื่องจาก เกรงว่าจะส่งผลกระทบต่อแคนาดา และประโยชน์ที่ได้รับก็ไม่มากนัก ซึ่งต่างจากสหรัฐฯ มาก ธุรกิจ ของแคนาดาที่เข้าไปลงทุนในเม็กซิโก มีมูลค่าเพียง 350 ล้านเหรียญสหรัฐ ในขณะที่สหรัฐฯ เข้าไป ลงทุนในเม็กซิโกถึง 17 พันล้านเหรียญสหรัฐ

อย่างไรก็ตี หลังจากที่สหรัฐฯ และเม็กซิโกได้ร่วมกันประกาศแนวโน้มนาย ที่จะจัดตั้งเขต การค้าเสรี สหรัฐฯ-เม็กซิโก ขึ้นเมื่อเดือนมิถุนายน 2533 ทำให้แคนาดาต้องทบทวนผลกระทบที่ อาจเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และในที่สุดได้ตัดสินใจที่จะเข้าร่วมในการเจรจาครั้งนี้ด้วย ดังนั้นในวันที่ 12 มิถุนายน 2534 รัฐมนตรีการค้าของประเทศไทยจึงได้เริ่มเปิดการเจรจาอย่างเป็นทางการ เป็น ครั้งแรก ที่กรุงโตรอนโต ประเทศไทย

ข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือที่กำลังเจรจาอยู่ในขณะนี้ได้กำหนดเรื่องที่จะเจรจาไว้ 6 เรื่อง คือ

- การเข้าถึงตลาด ซึ่งจะพิจารณาเกี่ยวกับภาษีศุลกากร และมาตรการที่มิใช่ภาษีศุลกากร แหล่งกำเนิดสินค้า การจัดซื้อด้วยรัฐ สินค้าเกษตร รถยนต์ และอุตสาหกรรมอื่น ๆ ซึ่งรวมถึงอุตสาหกรรมสิ่งทอ และพลังงานด้วย

- กฎระเบียบทางการค้า จะพิจารณาเกี่ยวกับการคุ้มกัน การอุดหนุน การทุ่มตลาด และ มาตรฐานสินค้า

- การค้าบริการ เช่น การเงิน การประกันภัย การขนส่งทางบก การโทรคมนาคม เป็นต้น
- การลงทุน
- ทรัพย์สินทางปัญญา และ
- การระงับข้อพิพาท

การรวมตัวของ 3 ประเทศดังกล่าว จะมีผลให้ตลาดอเมริกาเหนือ กลายเป็นตลาดที่ใหญ่ ที่สุดในโลก มีประชากรรวมกันกว่า 350 ล้านคน (เทียบกับประชากรโลก 12 ประเทศ มีประชากร รวมกันเพียง 325 ล้านคน) และมีมูลค่าการค้ารวมกันถึง 237 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งมีผู้ประเมินว่า หากการเจรจาประสบความสำเร็จ จะทำให้มูลค่าการค้าของกลุ่มอเมริกาเหนือเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ปริมาณการค้าที่เพิ่มขึ้นส่วนหนึ่ง จะเป็นการดึงส่วนแบ่งมาจากการตลาดอื่น ๆ โดยเฉพาะเอเชีย และละตินอเมริกา นอกจากนี้ยังเป็นที่คาดกันว่าการลงทุนจากต่างประเทศจะหลังไหลเข้าสู่เขต อเมริกาเหนืออย่างมาก โดยเฉพาะเม็กซิโก เพื่อใช้เป็นฐานส่งออกไปยังสหรัฐฯ และแคนาดา การรวม ตัวดังกล่าว ยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการค้าทั้งในประเทศข้อตกลงเอง และในประเทศที่สาม

อย่างกว้างขวาง ทำให้มีเสียงสะท้อนในเชิงลบจากประเทศกำลังพัฒนาทั่วไป ที่ว่า จะทำให้เม็กซิโก มีความได้เปรียบประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ อย่างมาก ในทำการค้ากับสหรัฐฯ และแคนาดา

สำหรับประเทศไทย หากพิจารณาถึงความสัมพันธ์ทางด้านการค้า และการลงทุนกับ อเมริกาเหนือแล้ว ในด้านการค้าปรากฏว่า ในปี 2533 ประเทศไทยทำการค้ากับประเทศในกลุ่มนี้ รวมกันมีมูลค่า 161,814 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 12 ของการค้ารวมของประเทศไทย มีสหรัฐฯ เป็นตลาดส่งออกสำคัญที่สุดของไทย ซึ่งมีสัดส่วนในการส่งออกสูงกว่าร้อยละ 20 ของการ ส่งออกรวมของไทย

สินค้าสำคัญของไทยที่ส่งออกไปตลาดกลุ่มนี้ มีดังนี้

สินค้าเกษตร : ได้แก่ กุ้งสด ยางพารา ข้าว

สินค้าอุตสาหกรรม : ได้แก่ ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ อุปกรณ์ไฟฟ้า ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ รองเท้า อาหารทะเลระเบื้อง และผลิตภัณฑ์พลาสติก

ทั้งนี้จะเป็นการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมกว่าร้อยละ 85

สำหรับด้านการลงทุน ในปี 2533 มีการลงทุนโดยตรงจากสหรัฐฯ และแคนาดาในประเทศไทย ประมาณร้อยละ 9.3 และ 0.4 ของการลงทุนทั้งหมดจากต่างประเทศตามลำดับ โดยการลงทุน จากสหรัฐฯ มีมูลค่าสูงเป็นอันดับ 5 รองจากญี่ปุ่น ฮ่องกง ได้หัวน แลสิ่งคโปร์ ทั้งนี้ส่วนใหญ่จะเป็น การลงทุนในภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุตสาหกรรมผลิตอุปกรณ์ เครื่องใช้ไฟฟ้า การ ปรับรูป หรือแปรสภาพโลหะ สำหรับแคนาดาแม้การลงทุนในประเทศไทยจะยังอยู่ในระดับต่ำ แต่ก็มี แนวโน้มที่จะขยายตัวมากขึ้น

ได้มีการประเมินกันว่า การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ จะทำให้ปริมาณการค้าและการลงทุนของกลุ่มอเมริกาเหนือเพิ่มขึ้น และส่วนหนึ่งจะเป็นการดึงส่วนแบ่งไปจากประเทศไทยเมื่อเชีย ทำให้คาดว่าประเทศไทยอาจจะได้รับผลกระทบจากการตั้งเขตการค้าเสรีดังกล่าวด้วย ซึ่งพิจารณา ได้ดังนี้

ในด้านการค้า

- สินค้าที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าเกษตรและสินค้าขั้น มั้นสำปะหลัง ดีบุก

- สำหรับสินค้าที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก จะเป็นสินค้าที่ไทยต้องเสียภาษี นำเข้าในอัตราสูง และเป็นสินค้าที่ไทยต้องพึงติดต่อสหรัฐฯ ในอัตราสูง สินค้าดังกล่าว ได้แก่ เสื้อผ้า สำเร็จรูป อาหารทะเลระเบื้อง รองเท้า ของเด็กเล่น ซึ่งมีแนวโน้มว่าสหรัฐฯ จะเข้าไปลงทุนในกิจการ ดังกล่าวในเม็กซิโกมากขึ้น เพื่อลดต้นทุนการผลิต

- สำหรับการส่งออกของไทยไปแคนาดา และเม็กซิโก คาดว่าจะมีผลกระทบน้อย เนื่องจากการส่งออกของไทยไปยังตลาดประเทศทั้งสองยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

ในด้านการลงทุน ปัจจัยที่จะมีผลอย่างมากต่อการโยกย้ายของเงินลงทุนของต่างประเทศ จาประเทศไทยไปยังเม็กซิโก คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้า (rule of origin) ซึ่งถ้า กำหนดสัดส่วนไว้สูง ก็จะมีผลต่อการโยกย้ายเงินทุนไปเม็กซิโกไม่รุนแรง นอกจากนี้ยังเป็นที่คาดว่า การลงทุนไปเม็กซิโกจะเป็นการลงทุนคนและประเภทกับการลงทุนในไทยผลกระทบที่จะมีต่อการลงทุน ในประเทศไทย จึงคาดว่าจะมีไม่นัก อย่างไรก็ได้ก็ยังจำเป็นที่จะต้องอยู่ติดตามสถานการณ์อย่าง ใกล้ชิดต่อไป

ในสถานการณ์ที่ประเทศต่าง ๆ พยายามหาทางอยู่รอดในวงการค้าต่างประเทศด้วยการ พยายามรวมตัวเป็นกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ ทำให้คาดหมายได้ว่า การทำการค้าระหว่างประเทศใน ทศวรรษหน้าคงจะมีความยากลำบากมากขึ้น ทฤษฎีทางการค้าจะเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ราคาก็จะมีใช้ ปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดการซื้อขายระหว่างกัน หากแต่เรื่องของอำนาจต่อรองจะเข้ามามีบทบาท สำคัญมากขึ้น เนื่องจากการค้าของโลกเริ่มเปลี่ยนจาก ระบบการค้าที่มีลักษณะเป็นการค้าหล่ายฝ่าย มาเป็นการค้าสองฝ่าย หรือการค้าระหว่างกลุ่มแทน ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยต้องพยายามปรับนิยาม การค้าให้สอดคล้องกับภาระการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วย ทั้งนี้อาจดำเนินการได้ ดังนี้

การหาตลาดใหม่ ความจำเป็นในการหาตลาดใหม่ เพื่อทดแทนตลาดสำคัญดังเดิมในสหราชอาณาจักร และยุโรป เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องรับดำเนินการโดยการหันมาให้ความสนใจต่อประเทศในเอเชีย โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงซึ่งเคยละเอียดไปนานแทน

ยั่งยืนการผลิต ในขณะนี้ มีประเทศทางเอเชียบางประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ได้เข้ามายัง โรงงานในเม็กซิโกแล้วหลายแห่ง เพื่อใช้เป็นฐานในการส่งออกไปสหราชอาณาจักร และแคนาดา โดยเฉพาะใน สหราชอาณาจักรซึ่งเป็นตลาดสำคัญที่มีปัญหาด้านญี่ปุ่นค่อนข้างมาก การยั่งยืนการผลิตไปเม็กซิโกซึ่งนอกจาก จะช่วยลดต้นทุนการผลิตแล้ว ยังช่วยลดปัญหาการกีดกันทางการค้าของสหราชอาณาจักร ได้ระดับหนึ่งด้วย

การกำหนดนโยบายการค้าที่ชัดเจน สำหรับประเทศไทยมีความหมายทางการค้าต่อ ประเทศในเมริกาเหนือน้อยมาก โดยเฉพาะกับสหราชอาณาจักร คือ สหราชอาณาจักร ทำการค้ากับไทยเพียง ร้อยละ 0.5 ของปริมาณการค้าทั้งหมดของสหราชอาณาจักร แต่สหราชอาณาจักร มีความหมายทางการค้าต่อไทย สูงมาก โดยเป็นตลาดส่งออกที่มีความสำคัญมากที่สุดของไทย ในปี 2533 มีการส่งออกไปสหราชอาณาจักร ถึง ร้อยละ 22.7 ของการส่งออกรวมของไทย และมีปริมาณการค้าระหว่างกันคิดเป็น ร้อยละ 15.7 ของ ปริมาณการค้ารวมของประเทศไทย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจของประเทศไทยต้องพึ่งพาสหราชอาณาจักร ใน ระดับสูง ฉะนั้นในการนี้ของไทย ถ้าไทยไม่มีนโยบายชัดเจนที่จะส่งเสริมการค้าในทวีปอเมริกาเหนือ ความสำคัญของไทยก็จะค่อย ๆ ลดลงซึ่งจะทำให้เสียประโยชน์ไปมาก

การร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ประเทศไทยควรให้ความร่วมมือกับกลุ่มประเทศคู่ค้าทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาอย่างใกล้ชิด เพื่อขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้า และเพิ่มอำนาจต่อรองในการเจรจาการค้า เช่น ความร่วมมืออาเซียน-แปซิฟิก และอาเซียน ซึ่งจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้ประเทศไทยอยู่รอดได้ ท่ามกลางความผันผวนของการค้าของโลก
